OIKEUSMINISTERIÖ

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

5.10.2021

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain sekä ratalain 24 §:n muuttamisesta (HE 138/2021 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö on esityksen valmisteluvaiheessa antanut esitysluonnoksesta lausunnossa, jossa esitetyt huomiot on pääasiassa jatkovalmistelussa huomioitu. Oikeusministeriö kiinnittää valiokunnan huomioita kuitenkin vielä muutamiin seikkoihin ja lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Tieturvallisuusarvioijat ja hallinnon yleislait

Oikeusministeriö toistaa jo lausuntovaiheessa esittämänsä huomion voimassaolevan 43 f §:n 2 momentin täsmentämistarpeesta. Voimassaolevaa 43 f §:n 2 momentin viittaussäännöstä on 43 i §:n 2 momentissa muutettu ongelmallisempaan suuntaan. Ehdotetun säännöksen mukaan julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa noudatettavista hyvän hallinnon periaatteista säädetään hallintolaissa, kielilaissa (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja arkistolaissa (831/1994) sekä tietosuojalaissa (1050/2018).

Perustuslain 124 § edellyttää, että oikeusturva ja hyvä hallinto eivät saa vaarantua siirrettäessä julkisia hallintotehtäviä viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Ehdotettu viittaus hallinnon yleislakeihin ei sinänsä ole tarpeen yleislakien soveltamisalojen vuoksi, mutta mikäli tällainen viittaus otetaan, tulee sen olla oltava vastakohtaispäätelmän välttämiseksi kattava (esim. PeVL 28/2018 vp). Ehdotettu muotoilu ”- - noudatettavista hyvän hallinnon periaatteista - - ” on PL 124 §:n ja PL 21 §:n kannalta liian suppea sen viitatessa vain hyvän hallinnon periaatteisiin ja viittauksesta voi saada sen virheellisen kuvan, että hallinnon yleislaeista sovellettaisiin vain hyvän hallinnon periaatteita (kuten PeVL 28/2018 vp). Lisäksi viittaus ei kohdistu nyt viranomaiskoneiston ulkopuolisiin julkista hallintotehtäviä hoitaviin tahoihin.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Kohdennettujen tieturvallisuustarkastusten tekeminen

Ehdotetussa 43 g §:n 2 momentissa säädettäisiin, että Väyläviraston on huolehdittava, että 43 b §:n mukaisesti tehtyjen verkon laajuisten tieturvallisuusarviointien tulosten seurantatoimina toteutetaan kohdennettuja tieturvallisuustarkastuksia tai suoria korjaustoimia. Väylävirasto voi ottaa huomioon kohdennettuja tieturvallisuustarkastuksia tehdessään tieturvallisuusdirektiivin liitteessä II a vahvistetut ohjeelliset osatekijä.

Säännöksen viimeinen virke viittaa siihen, että Väylävirasto suorittaisi kohdennettuja tieturvallisuustarkastuksia, kun taas säännöksen perusteluissa on todettu ” Kohdennettujen tieturvallisuustarkastusten suorittamisesta vastaavat asiantuntijaryhmät.” Säännöstä olisi syytä täsmentää vastaamaan perusteluja tai toisin päin.

Tiedonsaantioikeus

Liikenne- ja viestintävirastolla olisi 109 b §:n 3 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tehtäviensä suorittamiseksi tarvittavat tiedot niiltä, joiden oikeuksista ja velvollisuuksista tässä laissa säädetään tai jotka toimivat näiden lukuun.

Säännöksellä laajennettaisiin tietojensaantioikeus myös salassapidettäviin tietoihin. Muutosta ei ole esityksessä lainkaan perusteltu, käsitelty säätämisjärjestysperusteluissa eikä tehty selkoa siitä, perustuuko perustuslakivaliokunnan vakiintuneen PL 10 §:n 1 momentin tulkinnasta poikkeaminen direktiivin säännöksiin, jotka eivät mahdollista näiltä osin lainkaan kansallista liikkumavaraa. Oikeusministeriön käsityksen mukaan säännöksessä tarkoitetut tietoja luovuttavat tahot olisivat yksityisiä eivätkä viranomaisia. Esityksen perusteella epäselväksi jää, millä perusteella säännöksessä tarkoitetut tiedot olisivat salassa pidettäviä, koska julkisuuslakia ja siinä säädettyjä salassapitoperusteita sovelletaan lähtökohtaisesti ainoastaan viranomaisiin. Ehdotetunkaltaista salassapidon murtavaa sääntelyä tarvitaan näin ollen lähtökohtaisesti ainoastaan silloin, kun tiedot luovuttavalle taholle on laissa (julkisuuslaissa tai muualla) säädetty salassapitovelvollisuus luovutettavista tiedoista.

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä erityisesti perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tieto-jen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyy-estä” jonkin tarkoituksen kannalta.

Ehdotettua 109 b §:n 3 momentin tiedonsaantioikeutta on täsmennettävä ja lisäksi olisi syytä varmistua ehdotetun säännöksen perusteluista ja tarpeellisuudesta.

Henkilötietojen käsittely

Oikeusministeriö toteaa, että sen esityksen valmisteluvaiheessa esittämät huomiot henkilötietojen suojaa koskevasta sääntelystä on otettu asianmukaisesti huomioon eikä sillä ole esityksestä tämän osalta huomioita.